

จากบรรณาธิการ

"นักชุด" กับ "หลุมทางวิชาการ"

พุทธศาสนศึกษาเล่มใหม่นี้มีบทความเชิงวิพากษ์วิจารณ์อยู่ชิ้นหนึ่ง เขียนโดยคุณอนุสรณ์ อุณโณ นิสิตปริญญาโท สาขารวณคดีเปรียบเทียบของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นบทความเชิงวิพากษ์ที่กระทำต่อบทความสามชิ้นที่เคยตีพิมพ์ในพุทธศาสนศึกษา มาก่อนหน้านี้ ประเด็นที่คุณอนุสรณ์ยกมาวิพากษ์วิจารณ์คือวัฒนธรรมการบริโภค บทความสามเรื่องที่ถูกกล่าวถึงข้างต้นนั้นวิเคราะห์ว่า ลัทธิบริโภคนิยมที่กำลังคุกคามสังคมไทย และโลกอยู่เวลานี้มีสาเหตุมาจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่คุณอนุสรณ์ได้แย้งว่า เมื่อวิเคราะห์จากแง่มุมด้านมานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่ใช่สาเหตุสำคัญ สิ่งนี้เป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนให้ลัทธิบริโภคแสดงตนออกมาในรูปลักษณะดังที่เราเห็นกันนั้น ข้อเขียนของคุณอนุสรณ์สรุปว่า สาเหตุหลักของลัทธิบริโภคคือวัฒนธรรมการบริโภคที่มนุษย์เราสร้างขึ้นและมีมาคู่สังคมมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย พร้อมข้อเสนอนี้ คุณอนุสรณ์ได้ให้บรรณาธิบายในเชิงรายละเอียดเพื่อสนับสนุนข้อเสนอง้างต้นนั้น

ไม่ว่าข้อเขียนของคุณอนุสรณ์นี้จะถูกมองในเชิงเห็นด้วยหรือเห็นแย้งอย่างไร สิ่งที่น่าจะพบว่าเป็นคุณค่าของงานเขียนบทนี้ก็คือการมองปัญหาจากแง่มุมอื่นที่ผู้เขียนบทความทั้งสามชิ้นนั้นมองไม่เห็น, ไม่ได้มอง, หรือ (ไม่มีความรู้พื้นฐานในแขนงความรู้อื่นนอกจากสาขาที่ตนถนัดจึง) ไม่สามารถมองเห็น ปัจจุบันวิทยาการต่างๆ ก้าวหน้ามากขึ้น ทั้งในแง่เนื้อหาและรายละเอียดของวิธีการสำหรับใช้ศึกษาความก้าวหน้าเหล่านั้นทำให้เกิดการจำแนกงานโดยธรรมชาติ เมื่อมีการจำแนกงาน ก็จะมีคนที่ถูกจำแนกให้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา (ซึ่งพัฒนาไปในทางที่แคบลงเรื่อย ๆ) ตามไปด้วย

วงวิชาการทั้งโลกเวลานี้เปรียบเหมือนการขุดดินเพื่อหาสมบัติ นักวิชาการในแต่ละสาขาที่เหมือนนักขุดดินที่ต่างก็ขุดหน้าขุดหลังขุดซ้ายขุดขวา..... ลึกลงไป..... ในหลุมของตน

วันแล้ววันเล่าที่เราจมลงไปในกลุ่มที่ขุดขึ้นนี้ โดยไม่มีโอกาสได้ไผ่ล่น้ำขึ้นมาทักทายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่แต่ละคนเจอใน 'กลุ่มของตนเอง'

สิ่งที่แต่ละคนพบในกลุ่มของตนนั้นหลายอย่างอาจเป็นวัตถุดิบเดียวกัน แต่เนื่องจากแต่ละคนไม่เคยไผ่ล่น้ำมาพูดคุยกันเลย เมื่อวิเคราะห์วัตถุนั้น การวิเคราะห์ก็จะจำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของศาสตร์ที่ตนถนัด มีกระแสเรียกร้องค่อนข้างมากในปัจจุบันว่าทำอย่างไร นักขุดสมบัติทั้งหลายเหล่านี้จะมีโอกาสได้ไผ่ล่น้ำขึ้นมาสนทนาแลกเปลี่ยนกันบ้าง ดูเหมือนสังคมเวลานี้กำลังต้องการคนรู้จักไปพร้อมๆ กับความสามารถที่จะสื่อสารแลกเปลี่ยนข้ามสาขาวิชาที่ตนคุ้นเคย ถ้าสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นความจริง เรา-นักขุดสมบัติทั้งหลายก็เห็นจะต้องหันมาทบทวนบทบาทของตนกันกระมัง

คณะผู้จัดทำพุทธศาสนศึกษาเคยหวังเอาไว้เมื่อแรกทีคิดจะออกวารสารว่า หน้าตาของวารสารน่าจะได้

แก่เวทีที่เปิดโอกาสให้นักขุดสมบัติทั้งหลายได้นำสิ่งที่ตนค้นพบ (ในทางพุทธศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับพาดพิงถึงพุทธศาสนา) ในกลุ่มทางวิชาการของตนมาแสดงเพื่อให้นักขุดคนอื่น ๆ ได้ช่วยกันมองช่วยกันวิจารณ์

พุทธศาสนศึกษาเล่มนี้ นอกจากข้อเขียนของคุณอนุสรณ์ที่กล่าวข้างต้น ยังมีผลงานของ 'นักขุด' อีก ๓ ท่าน อาจารย์จริยา นวลนิรันดร์ พูดถึงการสร้างพระเครื่องพร้อมแง่มุมต่างๆ ที่น่าสนใจ อาจารย์จริยาเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พระมหาไพรัชน์ เขียนวงศ์เขียนเรื่องความเป็นอัตนัยในพุทธจริยศาสตร์ และคุณสุภาวดี นัมคณิสร์ เขียนเรื่องพุทธจริยศาสตร์กับธุรกิจแบบทุนนิยม ท่านแรกปัจจุบันสอนปรัชญาอยู่ที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนท่านหลังเป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ หวังว่าข้อเขียนเหล่านี้จะให้แง่คิดและความเพลิดเพลินทางวิชาการไม่มากนักน้อย